HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ו) [מכאן עד אלא בהווה גרלה מיותר], 3) [בערוך ערך קנתר איתא קנתרין], ג) [לעיל מג.], ד) [כתובות עח. ב"ב קלד. לעיל מג.], ה) ר"א לך במתנה ואינו לפניך, ו) ר"ל לא נתתי, ז) ר"ל לא נתת, ח) ר"ל וכשבא הדבר לפני חכמים, ט) [גיטין סו. זבחים ב: מולין לט:], י) [ר"ל אחר ד"ה בדבר], כ) [לקמן כאן], ל) [דף מו:], מ) [ר"ל איה, ירוש"], נ) ס"א ואינו, ס) [ר"ל רב פפא],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואחד כותב להדיוט שהכותב נגשיא אין צריך כל"ל ותיבות מה בין כותב לנגשיא לכותב להדיוט נמחק: (ב) שם במשנה שהיה אביו מודר הימנו וכו' ופעודה נמוגים לך במתנה ואינן לפניך אלא וכו' אמר לו אם שלי וכו' א"ל לא נתתי את שלי וכו' אמר לו לא נתת לי את שלך: (ג) שם תלוי בראשו (אמרו חכמים וכו' איזה מתנה) מת"מ וג"כ ס"א **וכשבא הדבר לפני חכמים** אמרו כל מתנה שאינה מקודשת אינה מתנה: (ד) גמ' דאמר ליה ואינן לפניך וכו' שיבא אצא וכו' אצל א"ל וכו' שיבא אצא וכו' מדעתך וכו' דא"ל ואינן לפניך הוא דאסור: (ה) רש"י ד"ה והכור שבאמצע הדרך כדמפרש: (ו) ד"ה לא שנו וכו' דאמר ליה ואינן לפניך אלא וכו' דמשמע דהכי אמר אינו נותנים לך ואם בדעתך שיבא אצא הוי קורא לו ע"א אמר וכו' חילוק בין ואינן לפניך בין וכו' כמאן דאמר ואינן לפניך:

מוסף רש"י

והיה משיא את בנו. והיה מכך נוטל את אביו לסעודתו (רשב"ם ב"ב קלד.). **ויהא עון תלוי בראשו.** שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך והיא אינה מתנה נמצאתם מוטלין וזכה זה משל זה וקשבריהו אלא יחל (שם). **כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מוקדשת.** כלומר כל מתנה שאין דין זה נוהג בה שתהא מוקדשת אם הקדישה, אינה מתנה, דומיא וגילה דעתו שעל מנת כן נתנה לו אלא יקדישנה (שם). **סעודתו מוכחת עליו.** דבשביל שיאכל אביו הוא עושה ולא מכחין לאת לו מתנה גמורה (שם).

פירוש הרא"ש

והבאר שבאמצע הדרך. שבין בבל לארץ ישראל ומצאוהו עולי גולה: **הרחבה והשווקים.** שבעיר: **והתיבה.** שנותנין בה ספרים: **והספרים.** שקנאום בני העיר ללמוד בהם: **והכותב** חלקו לנשיא. בגמרא הרא"שוים: **אלא שהכותב לנשיא אין צריך לזכות.** מפני כבודו של נשיא תקנו אלא קנין בדבר זה: **ואין לו מה יאכל.** לעיל (דף מג.) קתני היה מהלך בדרך והכא קא משמע לן דאפילו בעיר אם אין לו מה יאכל מותר: **כל מתנה.** אלא גגמרא שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ויש ספרים גרסי שאם הקדישה מקודשת וה"פ שאינה מתנה לענין זה שאם הקדישה מקודשת אינה מתנה: **נמ' אמאי מיתסר.** המודר כיון שהמדיר כתב חלקו לנשיא: **מעשה לאסתור.** מעיקרא תנא דשרי והכא מייתי עובדא דאסור: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** אלא דאמר לו והן לפניך שיבא אבא מדעתו הוא דא"ל. אלא הכבר בו אם הוא רוצה פייס לאבא שיאכל עמך כי הכל שלך:

ו) והכור שבאמצע (ב). כדמפרש בשלהי פרק בתרא דעירובין (דף קד.): **בדבר של אותה העיר.** דשל שניהן הן: **והספרים.** ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר: **והכותב חלקו לנשיא.** בגמרא מפרש לה: **שהכותב לנשיא א"ל לזכות.** ע"י אחר אבל הכותב להדיוט צריך לזכות וזה כח נשיא יפה מכח הדיוט: **בהווה.** שכן דרך לחלוק כבוד לנשיא: **גמ' תניא רבי יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין הן.** כעסניס הן: **וכתבו.** מדבר של אותה העיר לנשיא כדי שיהו אלו ואלו מותרין בהן: **מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל.** הך מתניתין אייתי נמי לעיל בתירוץ פירקין (ד' מג.) אלא דהתם לא נקט לה אלא משום דיוקא משום דבעי למיתנא עלה הפקר דפליג בה רבי יוסי: **ויהא העון תלוי בראשו.** שיהא אביו המודר הנאה אוכל על ידו: **אמרו חכמים כל מתנה שאינה.** כל כך ברשות המקבל שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: **גמ' מעשה לאסור.** דבריהא קתני המודר הנאה וכו' וקתני תקנתא דמלי למעבד כה"ג והדר תני מעשה וכו' לאסור דבריו הראשונים: **חסורי מחסרא והכי קתני.** במתניתין המודר הנאה וכו': **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** אלא נתן לו אלא על מנת שיתן לזה ויאכל אסור ומעשה נמי וכו': **לא שנו.** דאינה מתנה אלא דאמר ליה (ו) והיינו לפניך דמשמע דהכי א"ל והיינו נתונין לך אלא על מנת שיבא אצא: **אבל אמר ליה והן לפניך שיבא אצא ויאכל מדעתיה הוא דקא אמר ליה.** דהכי משמע והן נתונים לך והם בדעתך שיבא אצא הוי דוקא לו: ע"א אמר רבא לא תידוק ותימא דאיכא חילוק בין והיינו לפניך בין והן לפניך דולמי תרוייהו אסירי דהא סעודתו מוכחת עליו אלא אתן לו אלא על מנת שיבא אביו ויאכל דה"ל כמ"ד והיינו לפניך: כיפי

ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזהו דבר של עולי בבל [א]כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר [ב]כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא ר' יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט (ח) מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: **גמ'** אמאי מיתסר אמר רב ששת הכי קתני ומה תקנתן [ג]יכתבו חלקן לנשיא (ט)(רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט ומה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט הכותב לנשיא אין צריך לזכות והכות' להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים [ד]אחד זה ואחד זה צריכים לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה): ר' יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לזכות שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: תניא ר' יהודה אומר אנשי גליל [כ]קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא: **מתני'** [ה]המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל [ו]נותנו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה [ז]באחד בבית חורון שהיה אביו [ח] נודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחברו חצר וסעודה נתונים [ט]הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים א"ל [י]נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו [יא]נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו (יא) [יב]אמרו חכמים [יג]כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני [יד]ואם הוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשה נמי בבית חורון באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו אמר רבא לא שנו אלא דאמר ליה (יד) והינן לפניך אלא כדי שיבא אבא אבל א"ל שיהו לפניך שיבא אבא מדעתך הוא דא"ל לישנא אחרינא אמרין לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אבל א"ל הן לפניך שיבא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מאי טעמא סעודתו מוכחת עליו

ההוא

דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משום דתנא הכי קאמר כל מתנה שאינה כלום כזו שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי [סופ"ה] רבי ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישנה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא[מ] מקודשת אינה מתנה: **גמ' ומה תקנתן.** שלא יהו אסורין: **מעשה לאסור.** לא לסתור ממש קאמר דהכא שאני דאמר ליה והינן לפניך אלא הכי פריך כיון דמעיקרא תנא שרי היכי מייתי עובדא דאסור דאורחיה דתנא למיתני מעשה לסיועיה למאי דתנא ברישא: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** שהוכיח סוף דבריו על תחילתן שאינן אלא הערמה וכגון מתנת בית חורון דאסיק למילתיה ואמר והינן לפניך אבל כל שלא אמר בפירוש אע"פ שהענין מוכיח בעצמו דלא יהיב ליה אלא כי היכי דליתהני מודר אפ"ה הויא מתנה: **לא שנו אלא דאמר ליה והינן לפניך.** דהוי תנאי גמור אבל א"ל איבא אצא מדעתך הוא דאמר ליה בלא בעי עביד הכי וכדאמרינן בפיו"ט (ביצה כ.) בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לפלניא ונגסיב בתרתי דאמר (נ) רבא ד' מאה זוזי שקיל בתרתי לי בעי נסיב לי בעי לא נסיב: **ל"א אמרי נה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אלא אפילו יבא אבא ויאכל אסור מ"מ סעודתו מוכחת עליו.** דהכי דבעלמא ויבא לאו תנאי הוא הכא שאני משום דאנן סהדי שאין אדם מכין סעודה לנשואי בנו ונותנה לאחר הלכך סעודתו מוכחת עליו דמאי דאמר ויבא אבא לתנאי גמור קאמר. מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשאמר כן בשעת מתנה אבל לאחר מכן לא כיון דבשעת מתנה לא אמר מידי. אבל הרב רביו משה בר מיימון ז"ל כתב (בפ"ז מהל' נדרים הל' טו) דאפי' לאחר שעה אסור ואינה מתנה:

ההוא

ונשיא מדמוית הראשונים: כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. כלומר שאם הקדישה בעודה בידו אינה מקודשת אינה מתנה גם לשאר מינים ואסור אביו לינכם בחלר וא"ת והא אמר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וי"ל דהתם כל כמה דלא החזיר הוי מתנה גמורה לכל מה שיילה אבל הכא אין בידו להקנותה לשום אדם דלא מתנה אלא כדי שיאכל אביו: **אמאי מיתסר.** בשביל שכתב חלקו לנשיא: **עמדו אבותיהם.** ראשי בית אבות שלהם והכריחום שיכתבו חלקיהם לנשיא: מעשה לסתור. דעד השתא לא חזיק מתנה גרועה: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** פירוש סוף דיבורו כגון שסיים ואינם לפניך אלא כדי שיאכל פלוני אבל אמר ליה והם לפניך שיבא אביו מדעתו קאמר ליה: **סעודתו מוכיח עליו.** שלא היה בדעתו ליתן כ"א שיבא אביו:

עין משפט
נר מצוה

יד א ב ג ד מי' פ"ז מהל' נדרים ה"ב וה"ג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכד: **טו** ה ו מי' שם הל' יד [טו טז] סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רכא סעיף ט [וטוש"ע חו"מ סי' רמא סעי' ה]:

תוספות

רחבה ומרחץ ובית הכנסת. אתיא כרבנן דאמרו בחלר אמר בריה: **אסור ברחבה ובבית הכנסת.** יש לדקדק לאורה משמע דאתי' כרבנן דאמרי אין בריה ולא אמר הלי בדיליה קמהלך כמו בחלר לרבי אליעזר ובפרק בתרא דביצה (דף לט.) גבי בור דמתניתין דעולי בבל קבעי למימר דמתני' דהכא איתא ליה בריה ולכך מותר בבור משום דהלי בדיליה קממלא והלי בדיליה קממלא ואם כן אמאי אסור בבית הכנסת ובדברים של אותה העיר ויש לחלק [בממלא] מיס מן הבור הבא סבר תנא דיש בריה בהא שהוא מסלקו מחלק מחיצו אבל להשתמש לו לחכנס בדבר שחיצו שותף ולאי ליח להו בריה ור"ה דהוי תלי למתני דשניהן מותרין למלאות מבור שבעיר בפרק הדר (עירובין מה:) עוד נראה לר"ר שמואל מאיר"א ז"ל דסוגיא דהתם סברה דסברי דיש פיקרין דרבנן סברי שפיר דיש בריה ולא אסרו אלא (בבריה) משום קנאה ודווקא בדברים של אותה העיר אבל בדברים של עולי בבל לא ולו לקנאה לפי שהוא לבל העולם: והתיבה. אמרו שנותנין בו ס"ת: והספרים. היו רגילין לקנות ספרים משל צבור ללמוד בהם בני העיר: והכותב חלקו לנשיא. מפרש בגמרא דה"ק כילד תקנתם יכתבו חלקם לנשיא והא דלעיל גבי חלר לא קאמר הך תקנתא דחלר שהיא מיוחדת ממש אין תקנה לתת אותה לנשיא אבל הכא דמעיקרא נמי אין כל הדברים הללו מיוחדים לבם לא יפסידו אם יכתבו חלקם לנשיא שגם אחר כך יכולין לילך וליהנות שהנשיא לא יקפיד עליהן כיון שגם לו אינה מיוחדת שהרי היא לבל בני העיר ולנשיא לאו דווקא ה"ה אם לאחד מבני העיר אלא לרווחא דמילתא נקט כדמוכח לקמן לא דברו חכמים אלא בהווה והטעם לפי שחולקים כבוד לנשיא א"נ כיון שאנו מתחילים לעשות תקנה בחלק זה יש לנו לעשות התקנה הטובה שנוכל ואם נתקן שיתנוהו לאחד מבני העיר שגם הוא יהיר אחד מחבירו הנאה אבל הנשיא אינו רגיל להדיר ולהקפיד על ישראל: **אין צריך לקנות.** דחלוים כמו ולכך תיקנו שיכתוב לנשיא דאין צריך לקנות שאם יתקנו לכתוב לאחר פעמים יסכמו לזכות ואמי לידי תקלה: **שבבר כתבו אביהם.** כלומר זכותם כתבו